ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Η ΠΟΝΕΜΕΝΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΑΡΣΕΛ ΠΡΟΥΣΤ

Ε'.
Η ΑΠΟΜΟΝΩΣΙΣ

ΕΤΑ τὸν θάνατο τῆς μητέρας του, γιὰ τὸν ὁποῖο μιλήσαμε στὸ προηγούμενο φύλλο, μέχρι τοῦ δικοῦ του θανάτου, ὁ Προὺστ ἔνιωθε πειὰ τὸν ἑαυτό του ὁλομόναχο στὸν κόσμο. Ζοῦσε μόνο μὲ τὴν ἀνάμνησί της, ἡ ὁποία τοῦ τὴν ἔκανε ἀκόμα πιὸ προσφιλῆ.

Δέκα χρόνια μετὰ τὸ θάνατό της, θέλοντας μιὰ μέρα νὰ δείξη σὲ κάποιο φίλο της τὴν εἰκόνα της, τοῦ εἶπε :

— Ἔλα νὰ σοῦ δείξω τὸ πορτραῖτο τῆς μαμᾶς !

Μὰ τὴν λέξι μαμὰ τὴν ἐπρόφερε μὲ μιὰ τόση σπαραχτικὴ τρυφερότητα μικροῦ κ' ὀφφανοῦ παιδιοῦ, ὥστε ὁ φίλος του ἔννοιωσε τὰ δάκρυά του νὰ πλημμυρίζουν τὰ μάτια του.

Ὁ θάνατος αὐτός, μαζὺ μὲ τὴν ἀρρώστεια του, ἡ ὁποία διαρκῶς ἐπαδειανώνοταν, ἦσαν ἡ ἀφορμὲς ποὺ τὸν ἀνάγκασαν ν' ἀποσυρθῆ ἀπ' τὸν κόσμο καὶ τὴν κίνησι. Μὴ μπορῶντας πειὰ νὰ ζήση σ' ἕνα σπίτι, ὅπου πλανιόταν ἀκόμα ἡ σκιὰ τῆς πεθαμένης, ὁ Προὺστ ἐγκατέλειψε τὸ διαμέρισμα, στὸ ὁποῖο καθόταν ὥς τότε καὶ στὸ ὁποῖο εἶχε γεννηθεῖ, καὶ πῆγε καὶ νοίκασε ἓν' ἄλλο, στὴ λεωφόρο Ὠσμάν. Ἐκεῖ ἔζησε μέχρι τοῦ θανάτου του κ' ἐκεῖ ἔγραψε τὸ ἀθάνατο ἔργο του.

* * *

Ὅταν ἔμπαινε κανεὶς στὸ διαμέρισμα αὐτὸ τῆς λεωφόρου Ὠσμάν, νόμιζε πὼς ἦταν ἀκατοίκητο καὶ πὼς οἱ ἔνοικοι ἔλειπαν σὲ ταξεῖδι. Μέσα σ' ἕνα μεγάλο σαλόνι βρισκόντουσαν σωριασμένα, φύρδην μίγδην, χωρὶς καιμιὰ τάξι, ὅλα τὰ ἔπιπλα τῶν γονέων τοῦ Προὺστ. Στὸν τοῖχο κρεμόταν τὸ πορτραῖτο ἑνὸς δανδῆ σὲ ἡλικία εἴκοσι χρόνων, ποὺ δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Μαρσέλ, καμωμένο ἀπὸ τὸν διάσημο ζωγράφο Ἐμὶλ Μπλάνς. Ἀπλα στὴν εἰκόνα αὐτὴ βρισκόταν, σὰν ταῖρι της, ἕνα ἔργο τοῦ Βελάσκουεθ, ποὺ παρίστανε μιὰ μικρὴ Ἰσπανὸ πριγκηπισσοῦλα μὲ πρόσωπο γερασμένο κιόλας.

Πλάι στὸ σαλόνι αὐτό, ἦταν ἕνα ἄλλο δωμάτιο —τὸ ἰδιαίτερο δωμάτιο τοῦ Προὺστ— τοῦ ὁποίου κ' οἱ τέσσερες τοῖχοι ἦσαν σκεπασμένοι μ' ἕνα στῶμα φελλοῦ, γιὰ νὰ μὴ φθύνουν ὡς αὐτὸ οἱ ἐξωτερικοὶ θόρυβοι. Οἱ φελλοὶ αὐτοὶ ἐπρόκειτο νὰ σκεπαστοῦν μὲ ὕφασμα. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἔγινε ποτέ, γιατὶ ὁ Προὺστ δὲν ἤθελε νὰ ἐνοχληθῆ, ἔστω καὶ λίγες ὧρες, μὲ τὴ φασαρία ποὺ θὰ τοῦ ἔκανε ὁ ταπετσέρης.

Τὸ παράθυρο τοῦ δωματίου αὐτοῦ ἦταν πάντα κλειστό. Ἂν ἔμενε ἀνοιχτό, τὸ ἄρωμα τῶν καστανῶν τῆς λεωφόρου Ὠσμὰν θὰ πλημμύριζε τὸ δωμάτιο, προκαλῶντας τρομερὲς κρίσεις δυσπνοίας στὸν ἄμοιρο Μαρσέλ. Κ' ὅμως, ὁ Προὺστ λάτρευε τὶς καστανὲς καὶ τὸ ἄρωμά τους. Τὶς ἀγαποῦσε τόσο, ὥστε, ἐπειδὴ κοιμόταν τὴν ἡμέρα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὶς ἰδῆ, τὴν ἄνοιξι παρακαλοῦσε συχνὰ τοὺς φίλους του νὰ τοῦ μιλᾶνε γιὰ τὰ λουλούδια τους.

Μιὰ λάμπα μὲ θαμπὸ φῶς, τὸ ὁποῖο ἀπορροφοῦσαν οἱ φελλοὶ τοῦ τοίχου, κρεμόταν ἀπ' τὸ ταβάνι. Ἕνα πιάνο μὲ τεράστια οὐρά, καταλάμβανε μιὰ γωνιὰ τοῦ δωματίου. Ἐπάνω στὶς καρέκλες ὑπῆρχαν παρατημένα πάντοτε μεγάλα ὀγκώδη βιβλία καὶ φωτογραφίες φίλων καὶ συγγενῶν.

Ἕνα ἄλλο δωμάτιο, τὸ δωμάτιο τῆς τουαλέττας, τὸ ὁποῖο βρισκόταν δίπλα καὶ τοῦ ὁποίου ἡ πόρτα ἔμενε ἀνοιχτὴ πάντοτε, ἦταν στοιβαγμένο μὲ μεγάλα κοφίνια γεμάτα ἀπὸ τ' ἀσημικὰ τῶν γονέων τοῦ Προὺστ.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ποὺ ζοῦσε κλεισμένος μέσα στὸ θλιβερὸ καὶ πληχτικὸ αὐτὸ διαμέρισμα, δὲν ἔβλεπε τίποτε ἀπ' ὅσα βρισκόντουσαν γύρω του, γιατὶ ἦταν τώρα σκιμμένος καὶ κύτταζε τὴν ψυχή του καὶ τὶς ψυχὲς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Ἡ ἀρρώστεια εἶχε ἀλλάξει πολὺ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Προὺστ. Τὸ πρόσωπό του εἶχε γίνει πολὺ χλωμὸ κ' ἡ χλωμάδα του τονιζόταν ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὰ μαῦρα μουστάκια του. Ἡ μύτη του ἦταν γεμάτη στὴν ἄκρη της ἀπὸ μικρὰ καὶ βαθειὰ μαῦρα σημαδάκια, τὰ μάγουλά του εἶχαν παχύνει πολὺ καὶ τὰ μάτια του εἶχαν πάρει ἐξαιρετικὴ λάμψη.

Δεχόταν συνήθως ἐνῶ βρισκόταν ἀκόμα στὸ κρεββάτι του. Ὅταν δὲν ἦταν πλαγιασμένος, φοροῦσε ἕνα χρωματιστὸ μεταξωτὸ νυχτικό.

Μὰ ἐπειδὴ τώρα ἡ ρυγηλότης του εἶχε μεγαλώσει ἀκόμα περισσότερο, ἔρριχνε ἐπάνω ἀπ' τὸ νυχτικὸ του γοῦνες κ' ἐπανωφόρια καὶ φοροῦσε διαρκῶς γάντια χοντρὰ καὶ μάλλινες κάλτσες.

— Ἀγαπητέ μου φίλε, ψιθύριζε μὲ παράπονο ὁ Προὺστ, μόλις κανένας γνωστός του ἔμπαινε στὴν κάμαρά του, δὲν ἤμουν ποτὲ τόσο ἄρρωστος. Γι' αὐτό, δὲν θὰ σᾶς κρατήσω κοντά μου, παρὰ μόνο ἕνα λεπτό.

Ὡστόσο, ἔπειτα ἀπὸ.... τρεῖς ὧρες, ὁ φίλος του βρισκόταν ἀκόμα ἐκεῖ. Τὸ μεγάλο μπρούντζινο ἐκκρεμὲς ἔδειχνε δυὸ μετὰ τὰ μεσάνυχτα.... Μὰ ὁ Προὺστ, μιλῶντας, εἶχε ἐμψυχωθεῖ κ' ἔτρεμε μὲ τὴν ἰδέα πὼς σὲ λίγο θὰ ἔμενε πάλι μόνος.

Ἔξαφνα, διέκοπτε τὴ συζήτησι κ' ἔλεγε στὸ φίλο του :

— Ἀγαπητὲ φίλε, δὲν πιστεύω νὰ σᾶς δυσαρεστήσω, ἂν σᾶς παρακαλέσω νὰ βγάλετε τὸ ἀρωματισμένο μαντῆλι ποὺ ἔχετε στὸ τσεπάκι τοῦ σακακιοῦ σας.... Θὰ ξέρετε βέβαια, ὅτι τ' ἀρώματα μοῦ φέρνουν δύσπνοια.

Κι' ἀμέσως χτυποῦσε τὸ κουδοῦνι τρεῖς φορὲς κ' ἡ ἀφοσιωμένη του ὑπηρέτρια, Σελεστίνα, παρουσιαζόταν.

— Σελεστίνα, τῆς ἔλεγε, πάρε τὸ μαντηλάκι τοῦ κυρίου καὶ βάλε το σ' ἕνα ἄλλο δωμάτιο.

Κατόπιν, γυρίζοντας πρὸς τὸν φίλο του, ἐπρόσθετε :

— Ἀγαπητὲ φίλε, τὴν τελευταία φορὰ ποὺ εἴχατε τὴν μεγάλη καλωσύνη νὰ ρθῆτε νὰ μὲ ἰδῆτε —γιατὶ κανεὶς δὲν ἔρχεται νὰ μὲ ἰδῆ ἔτσι ἄρρωστος ποὺ εἶμαι— ἀναγκάστηκα νὰ βάλω τρεῖς ἡμέρες στὴν αὐλὴ τὴν πολυθρόνα ποὺ καθήσατε, γιὰ νὰ τῆς φύγη τὸ ἄρωμά σας.

Σὲ λίγο, ὁ φίλος του τοῦ μιλοῦσε γιὰ κάποια περίφημη κυρία τοῦ Παρισινοῦ ἐλαφρόκοσμου, ἡ ὁποία ἔδινε στὸ μέγαρό της ἑσπερίδες ποὺ κατέληγαν σὲ ξεφαντώματα. Ὁ Προὺστ ἔβλεπε ἀμέσως στὴν περίπτωσι αὐτὴ μιὰ εὐκαιρία νὰ συγκεντρώση διάφορες πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργο του. Παρακαλοῦσε τὸν φίλο του νὰ τὸν παρουσιάση στὴν οἰκοδέσποινα κ' ἔμενε στὸ μέγαρό της μιὰ ὁλόκληρη νύχτα, ἀδιαφορῶντας φαινομενικῶς γιὰ τὸ πλῆθος τῶν λουλουδιῶν ποὺ τὸ στόλιζαν καὶ ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ μὴ μπορῆ ν' ἀναπνεύση.

Ὅταν, ἔπειτ' ἀπὸ μέρες, ὁ φίλος του, ξαφνιασμένος, τὸν ρωτοῦσε πῶς εἶχε ἀνεχθεῖ τὴν παρουσία τόσων λουλουδιῶν, ὁ Μαρσὲλ τοῦ ἀπαντοῦσε :

— Ἐπὶ τρεῖς βδομάδες, μετὰ τὴν ἔξοδό μου αὐτή, ὑπέφερα ἀπὸ τρομερὲς κρίσεις, τόσο ὥστε δὲν μπόρεσα νὰ σηκωθῶ οὔτε μισὴ ὥρα ἀπ' τὸ κρεββάτι μου.

Ὅλ' αὐτὰ ὅμως ἔκαναν τοὺς φίλους του νὰ μὴν παίρνουνε τὴν ἀρρώστεια του στὰ σοβαρά. Συχνὰ ὁ Προὺστ, κυριευμένος ἀπὸ μιὰ ἀσυγκράτητη ἐπιθυμία νὰ ἰδῆ λίγα λουλούδια τῶν ἀγρῶν, ἔμπαινε σ' ἕνα κατάκλειστο ἀμάξι καὶ τροβοῦσε γιὰ τὴν ἐξοχή. Ἔτσι, ἔβλεπε μέσα ἀπ' τὰ τζάμια τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰ δάση, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν χτυποῦνε στὴ μύτη τ' ἀρώματά τους.

Ἀλλὰ οἱ φίλοι του, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσαν στοὺς περιπάτους του αὐτούς, χαμογελοῦσαν. Ποτέ, ὥς τὸ θάνατό του, δὲν θέλησαν νὰ πιστέψουν στὰ σοβαρὰ τὴν ἀρρώστεια του.

Κάθε καλοκαίρι, ὁ Προὺστ πήγαινε στὸ Καμπούρ. Ἐκεῖ νοίκιαζε στὸ «Γκράν Ὀτέλ», ἐκτὸς ἀπ' τὸ δωμάτιό του, καὶ τ' ἄλλα τέσσερα δωμάτια ποὺ γειτόνευαν μ' αὐτὸ καὶ τὰ ὁποῖα ἄφηνε ἐντελῶς ἀδειανά. Τὸ ἔκανε αὐτό, γιατὶ καὶ ὁ παραμικρὸς θόρυβος, ποὺ θ' ἄκουγε γύρω του, τὸν ἀρρώσταινε κυριολεκτικῶς. Μὰ κ' ἔτσι, δὲν ἔμενε ποτὲ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ δωμάτιό του. Στὸ Καμπούρ τὸν ἔλεγαν «Ὁ κύριος μὲ τὴν ὀμπρέλλα», γιατὶ ὁπάκς ἔβγαινε ἔξω ἡμέρα, κρατοῦσε ἀνοιγμένη τὴν ὀμπρέλλα του. Ὁ ἥλιος ἦταν ὁ χειρότερός του ἐχθρός. Κανένας ὅμως ἀπ' τοὺς ἄλλους ἐνοίκους τοῦ ξενοδοχείου δὲν ἔπαιρνε στ' ἀστεία τὶς ἰδιοτροπίες του αὐτές. Ὅλες τους εἶχαν κάποιο ξεχωριστὸ μεγαλεῖο κ' αὐτὰ ἀκόμα τὰ γκαρσόνια τὶς ἐσέβοντο.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἡ συνέχεια.